

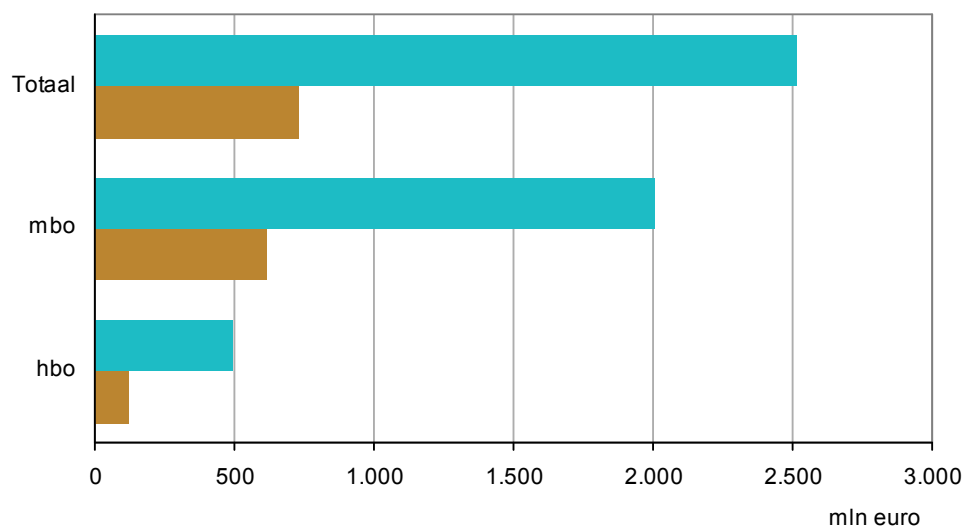
Uitgaven van bedrijven aan beroepspraktijkvorming sinds 1995 verdrievoudigd

Uitgaven bpv vooral aan mbo'ers

De totale uitgaven in 2011 van leerbedrijven aan beroepspraktijkvorming bedroegen 2,5 miljard euro. In 1995 was dat ruim 0,7 miljard euro. In 2011 gaven de leerbedrijven 0,7 miljard euro (1995: ruim 0,2 miljard euro) uit aan de begeleiding van mbo-leerlingen van de beroepsopleidende leerweg (bol). Aan mbo-leerlingen van de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) spendeerden de leerbedrijven in 2011 bijna 1,3 miljard euro (1995: 0,4 miljard euro). Ook aan hbo'ers werd meer uitgeven: 0,1 miljard euro in 1995 en 0,5 miljard euro in 2011.

Dit artikel bevat een toelichting op de nieuwe methode om uitgaven van leerbedrijven aan beroepspraktijkvorming te ramen. De belangrijkste reden voor de methodewijziging is gelegen in de beschikbaarheid van nieuwe broninformatie over de aantallen deelnemers aan de beroepspraktijkvorming (bpv) en de tijd die zij aan daaraan besteden.

Grafiek 1: Uitgaven aan beroepspraktijkvorming

Bron: CBS

■ 1995 ■ 2011

Stijging uitgaven door deelnemers, begeleiding en loonkosten

Het aantal deelnemers aan de bpv is tussen 1995 en 2011 gestegen. In het hbo nam het aantal stagedeelnemers met ruim 50 procent toe. In de bbl van het mbo was de stijging bijna 40 procent en in de bol 25 procent. Het aantal begeleidingsuren steeg over de hele linie, en hetzelfde gold voor de loonkosten.

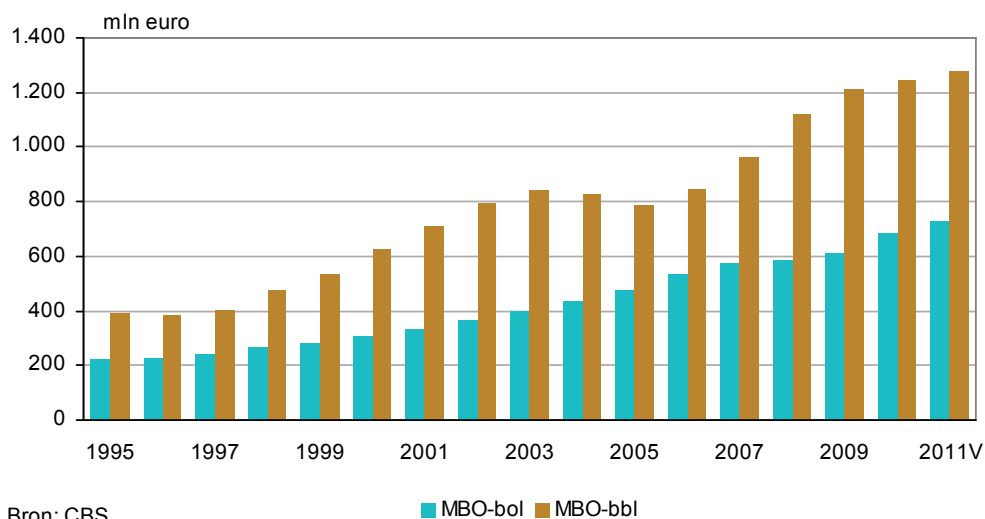
De uitgaven aan bpv voor hbo'ers hebben voor het overgrote deel betrekking op stages. Deze uitgaven zijn per deelnemer lager dan voor iemand die duaal onderwijs volgt, zoals een deelnemer aan de bbl. Daardoor nam het aandeel van het hbo in de totale bpv-uitgaven 'slechts' toe van 16 procent in 1995 tot 20 procent in 2011.

Groei patroon bol en bbl niet gelijk

De uitgaven voor begeleiding van bol'ers stijgen sinds 1995 vrijwel voortdurend, terwijl de uitgaven voor bbl'ers meer fluctueren. Dit komt door de wisselende aantallen mbo'ers die de bbl volgden. Die fluctuaties houden verband met de conjunctuur: wanneer in perioden van laagconjunctuur banen verloren gaan, daalt ook het aantal leerwerkplaatsen.

Sinds 2009 daalt het aantal bbl'ers licht. Toch stijgen de uitgaven aan beroepspraktijkvorming, omdat zowel de begeleidingsuren per deelnemer als de loonkosten van de begeleiders toenamen. De daling concentreert zich vooral in de groep deelnemers jonger dan 25 jaar. Voor het overige fluctueren leerlingaantallen van jaar tot jaar, maar die zijn het gevolg van demografische ontwikkelingen, effecten van beleid (zoals tegengaan voortijdig schoolverlaten, verlenging van leerplicht) en de veranderende voorkeuren van leerlingen.

Grafiek 2: Uitgaven aan beroepspraktijkvorming, mbo

Bpv-uitgaven groeien het snelst in de mbo-sector Zorg

De sector Techniek heeft sinds 1995 procentueel steeds het grootste aandeel gehad in de uitgaven aan beroepspraktijkvorming. De uitgaven in de zorgsector zijn het sterkst gestegen. Ten opzichte van 1995 zijn de begeleidingsuitgaven in deze sector bijna vervijfvoudigd. In de sector Techniek waren de uitgaven in 2011 tweeënhalftmaal zo hoog. Over de hele linie verdriedubbelden de uitgaven.

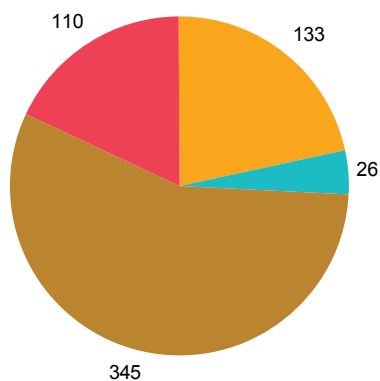
De belangrijkste verklaring voor de stijging van de uitgaven in de zorgsector is de groei van het aantal leerlingen. Een tweede reden voor de stijging van de bpv-uitgaven is de toename van de tijd die leerbedrijven besteedden aan de begeleiding van de bpv'ers. De lagere stijging in de sector Techniek (-2 procent) is het gevolg van het lagere aantal bpv'ers.

Het aandeel van de bpv-uitgaven in de sectoren Economie en Landbouw is door de jaren heen vrij constant, het aandeel van de sector Techniek is afgenomen. In 1995

was het aandeel nog 56 procent van de bpv-uitgaven in het mbo. In 2011 is dit teruggelopen tot 45 procent. Ook hier is de verklaring te vinden in de deelnemersaantallen. Ten opzichte van 1995 lag het aantal bpv'ers in 2011 ruim 2 procent lager.

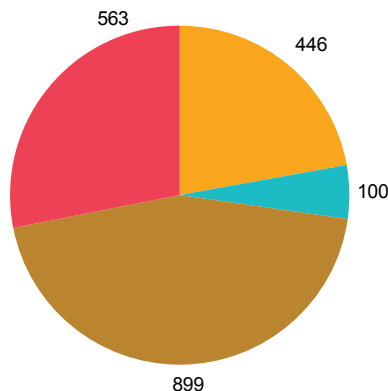
Grafiek 3: Uitgaven aan beroepspraktijkvorming, mbo-sector (mln euro)

Grafiek 3a: 1995 (0,6 mld euro)

■ Economie ■ Landbouw ■ Techniek ■ Zorg

Grafiek 3b: 2011V (2 mld euro)

■ Economie ■ Landbouw ■ Techniek ■ Zorg

Aantal bpv-uren licht gestegen

De informatie over deelname en kosten van de beroepspraktijkvorming is niet meer gebaseerd op peildatumgegevens maar op integrale waarneming. Daardoor kunnen we nauwkeuriger de stromen volgen in de bpv. Voor de beroepspraktijkvorming in de bol betekent dit dat ook in de berekening wordt meegenomen wat de effecten zijn van deelnemers die na 1 oktober aan een stage begonnen, of een tweede stage zijn gaan doen. Daarnaast is met vrij grote precisie aan te geven wat de gemiddelde duur van de stages is geweest.

Voor de beroepspraktijkvorming in het kader van de bbl geldt hetzelfde. Zo kunnen we er ook rekening mee houden dat een deel van de bbl'ers niet de volledige bpv-periode volmaakt, onder andere doordat er ook na de peildatum nog instroom plaatsvindt.

Het is mogelijk om nauwkeurig te bepalen hoeveel uren een mbo-leerling in een jaar beroepspraktijkvorming heeft gevolgd. De uitkomst is berekend per sector: economie, landbouw, techniek en zorg.

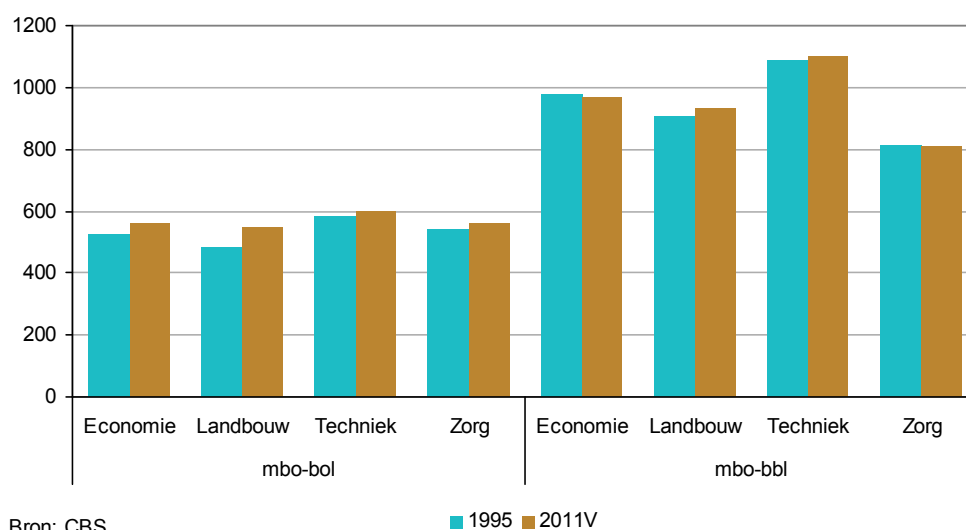
Voor de jaren waarover geen nieuwe broninformatie beschikbaar is gekomen, is in overeenstemming met de vorige opzet van de rekenmethode verondersteld dat het aantal bpv-uren per deelnemer niet is veranderd.

Meer begeleidingsuren per deelnemer

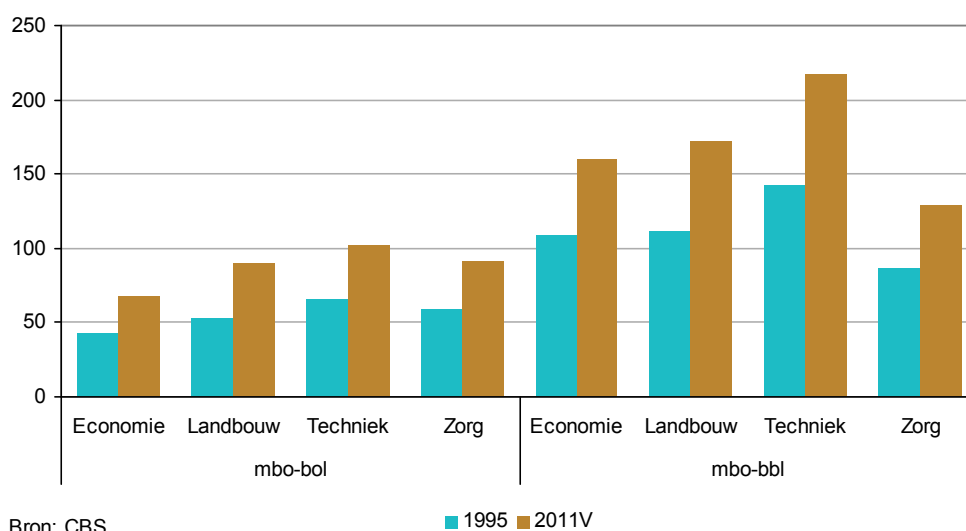
Het aantal uren die leerbedrijven besteden aan de begeleiding van mbo'ers werd in het verleden geraamd op basis van externe bronnen. Inmiddels doet het CBS zelf onderzoek met de CVTS-enquêteⁱ.

Grafiek 4 laat zien dat de hoeveelheid begeleidingsuren per deelnemer in 2010 flink is toegenomen ten opzichte van 1995. In de nieuwe tijdreeks is rekening gehouden met het door leerbedrijven geconstateerde gegeven dat de begeleidingstijd sinds 1995 over de hele linie is toegenomen.ⁱⁱ

Grafiek 4: Uren beroepspraktijkvorming per deelnemer

Grafiek 5: Begeleidingsuren per deelnemer

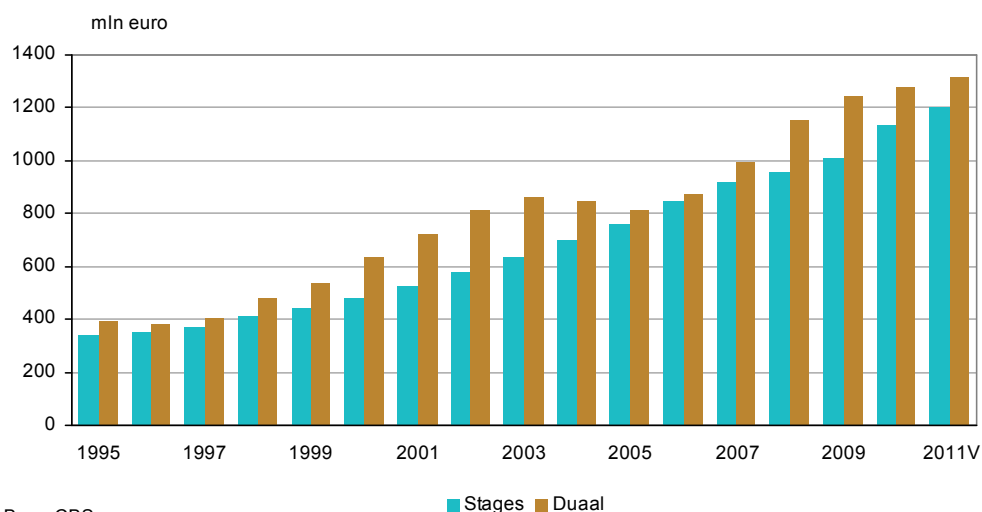
Loon- en materiaalkosten

Bij de berekening van de uurloonkosten is in de nieuwe methode uitgegaan van de loonkostengegevens die op StatLine staan. Leerbedrijven zijn volgens internationale voorschriften te beschouwen als onderwijsinstellingen. Omdat het CBS de juiste gegevens over de materiële-kostenstructuur van de bedrijven in alle sectoren van de economie niet gedetailleerd kent, is gekozen voor de structuur die bij de regionale opleidingscentra (roc's) wordt toegepast. De uitgavencategorieën hebben betrekking op administratie- en beheerslasten, inventaris, apparatuur en leermiddelen.

Zelfde methodiek voor hbo en vmbo

De begeleidingsuitgaven voor bpv worden niet alleen gedaan in het kader van een mbo-opleiding, maar hebben ook betrekking op hbo-opleidingen en op het leerwerktraject binnen het vmbo. Van deze opleidingen zijn echter (nog) geen verbeterde bronbestanden aanwezig.

Grafiek 6: Uitgaven aan beroepspraktijkvorming naar leerplaats

Het verbeterde bronmateriaal bracht deelname-effecten aan het licht in het mbo waarmee geen rekening werd (en kon worden) gehouden. Het is niet onwaarschijnlijk dat soortgelijke effecten zich voordoen in het hbo en het vmbo. Omdat de veranderingen zijn omgerekend naar effecten per deelnemer, kunnen deze uitkomsten van toepassing worden geacht op de bpv-deelnemers in hbo en vmbo.

De totale uitgaven van leerbedrijven voor de bpv zijn in grafiek 6 gesplitst in uitgaven voor stages en voor de andere leerwerkplaatsen (voornamelijk bezet door bbl'ers). In vergelijking met de uitgaven in grafiek 1 valt in grafiek 6 op dat de invloed van het hbo en vmbo zich concentreert op de uitgaven voor stages. De uitgaven voor stagebegeleiding van hbo'ers stegen van 118 miljoen euro in 1995 naar 459 euro in 2011, een verviervoudiging.

Toelichting:

Beroepspraktijkvorming

Leren in de praktijk maakt deel uit van iedere opleiding in het beroepsonderwijs. Dit praktijkgedeelte wordt beroepspraktijkvorming genoemd en vindt plaats in de vorm van een stage of een leerwerktraject bij bedrijven. Bij een stage is een leerling voor maximaal zes maanden werkzaam bij het leerbedrijf. Bij een leerwerktraject gaat een leerling gedurende de hele studie één of twee dagen in de week naar school. De overige dagen werkt hij. Stages komen voor in de beroepsopleidende leerweg (bol) van het mbo en in de voltijdopleidingen van het hbo. Duaal onderwijs heeft betrekking op de leerwerktrajecten van het vmbo, de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) van het mbo en de duale opleiding van het hbo. Leerbedrijven zitten zowel in de private als in de publieke sector van de economie.

Vijf componenten

Het rekenmodel voor de bpv-uitgaven bevat de volgende componenten: Bpv-uren per deelnemer x aantal deelnemers per jaar x percentage begeleidingstijd x uurloonkosten begeleiding x opslag materiële kosten. De gegevens waarmee in het rekenmodel wordt gewerkt, zijn door het CBS verzameld of uit registers verkregen en bewerkt tot statistisch bruikbare data. Verder is aangesloten bij de internationale regelgeving over de aard en omvang van de in acht te nemen uitgavensoorten.

Internationale vergelijkbaarheid

Vanwege Europese verplichtingen dient het CBS jaarlijks een internationale vragenlijst in te vullen ten behoeve van Unesco, OECD en Eurostat, de zogenoemde UOE-vragenlijst. Hierin worden de financiële stromen binnen het Nederlandse onderwijsstelsel beschreven. Omwille van de internationale vergelijkbaarheid staat in de UOE-richtlijnen aangegeven welke kosten dienen te worden meegenomen.

Welke kosten wegen mee

Eurostat en Oeso hebben aangegeven welke soort kosten in aanmerking moeten worden genomen bij de berekening van de uitgaven die leerbedrijven doen in het kader van de bpv. Dit bevordert de internationale vergelijkbaarheid van de uitkomsten. De bedoeling is dat alleen kosten worden meegenomen die in direct verband staan met de begeleiding van een deelnemer. Het gaat om de loonkosten van de directe begeleider(s) en van andere bij de begeleiding betrokken functionarissen.

Materiële kosten worden alleen meegenomen voor zover ze direct verband houden met de begeleiding zelf. De opbrengsten die bpv'ers genereren met hun werkzaamheden blijven, net als het loon en de stagevergoeding, buiten de berekeningen. Het spreekt voor zich dat de in verband met die werkzaamheden door de bedrijven gemaakte kosten niet meegenomen worden. Dit is in overeenstemming met de internationale handleidingen. Zouden die kosten hoger zijn dan van een al ingewerkte medewerker en de productie lager, dan staat daar tegenover dat ook het loon lager is. Dit geldt juist voor een bol-leerling omdat een stagevergoeding niet verplicht is en niet altijd wordt betaald. Er is dus geen redelijk argument om kosten mee te tellen die worden gemaakt tijdens uren die weliswaar in het kader van de bpv binnen bedrijven worden doorgebracht, maar die buiten de begeleidingstijd vallen.

Alleen uitgaven, geen inkomsten

De uitgaven aan beroepspraktijkvorming bestaan voor het grootste deel uit de personeelskosten van de praktijkbegeleiders. Deze kosten zijn afgeleid van het aantal uren dat besteed wordt aan de begeleiding van leerlingen en de gemiddelde loonkosten van een praktijkbegeleider. Daarnaast heeft een deel van de uitgaven betrekking op materiële kosten: administratie- en beheerslasten, inventaris, apparatuur en leermiddelen. De vergoedingen en salarissen aan de leerlingen zelf worden niet in de uitgaven meegerekend. Volgens de UOE-richtlijnen worden deze terug verdiend in de vorm van de marktwaarde van productieve arbeid van de leerlingen. Tot slot is de belastingkorting niet in mindering gebracht op de totale uitgaven aan beroepspraktijkvorming aangezien dit een inkomstenpost betreft. Inkomsten blijven bij de berekening van de uitgaven buiten beschouwing. Er wordt dus ook niet gesaldeerd.

Belastingkorting

Via de Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie volksverzekeringen onderwijs (afgekort: WVA-onderwijs) wordt het onderwijs voor medewerkers van bedrijven en organisaties bevorderd. In eerste instantie had de wet vooral betrekking op leerwerktrajecten in het mbo. Al jaren is de wet ook op stages en andere onderwijsniveaus van toepassing.

ⁱ CVTS-enquête: Continuing vocational training survey. Wordt elke vijf jaar gehouden onder bijna 5,5 duizend bedrijven.

ⁱⁱ Dijk, 2006: 'Opleiden in de beroepspraktijk', hoofdstuk 1, Conclusies punt 12. E.e.a. meer uitgebreid weergegeven in hoofdstuk 3.5.